

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2001/18/ΕΚ όσον αφορά τη δυνατότητα που παρέχεται στα κράτη μέλη να περιορίζουν ή να απαγορεύουν την καλλιέργεια ΓΤΟ στην επικράτειά τους»

COM(2010) 375 τελικό — 2010/0208 (COD)

(2011/C 54/16)

Εισηγητής: **Gerfried GRUBER**

Στις 7 και στις 10 Σεπτεμβρίου 2010, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο αντιστοίχως αποφάσισαν να ζητήσουν από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, δυνάμει του άρθρου 114 της ΣΛΕΕ, γνωμοδότηση με θέμα:

«Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2001/18/ΕΚ όσον αφορά τη δυνατότητα που παρέχεται στα κράτη μέλη να περιορίζουν ή να απαγορεύουν την καλλιέργεια ΓΤΟ στην επικράτειά τους»

COM(2010) 375 τελικό – 2010/0208 (COD).

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 17 Νοεμβρίου 2010.

Κατά την 467η σύνοδο ολομέλειας της 8ης και 9ης Δεκεμβρίου 2010 (συνεδρίαση της 9ης Δεκεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 169 ψήφους υπέρ, 12 ψήφους κατά και 12 αποχές.

1. Συμπεράσματα

1.1 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι το θέμα της χρήσης ΓΤΟ στην ευρωπαϊκή γεωργία προξενεί σοβαρές ανησυχίες σε μεγάλη μερίδα των ευρωπαίων πολιτών. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να αντιμετωπίσει αυτό το ευαίσθητο θέμα της ελευθερίας των κρατών μελών να αποφασίζουν επί της καλλιέργειας ΓΤΟ με στόχο την εξεύρεση κατάλληλης λύσης και να προωθήσει ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο συμβατό με την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το σχέδιο πρότασης που υποβλήθηκε, με βάση ηθικά και δεοντολογικά κριτήρια, δημιουργεί περισσότερες αβεβαιότητες από βεβαιότητες και, κατά συνέπεια, στην πράξη, οδηγεί στον πολλαπλασιασμό των διαφόρων μέτρων (με αβέβαιη νομική βάση) που υιοθετούνται από τα κράτη και τις περιφέρειες, γεγονός που θα μπορούσε να επηρεάσει τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ, τη νομική ασφάλεια των επιχειρηματιών και την αξιοπιστία του όλου συστήματος.

1.2 Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι υφίσταται σημαντική ανάγκη βελτίωσης και συγκεκριμενοποίησης της υπό εξέταση πρότασης, πρωτίστως ως προς την ασφάλεια δικαίου για τα εμπλεκόμενα μέρη. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, αυτή η ασφάλεια δικαίου μπορεί να επιτευχθεί με την εισαγωγή συγκεκριμένης και εφαρμόσιμης νομικής βάσης στο παράγωγο ευρωπαϊκό δίκαιο, συμπεριλαμβανομένων ειδικών λόγων, προϋποθέσεων και διαδικασιών όσον αφορά τα εθνικά μέτρα. Γενικότερα, η ΕΟΚΕ καλεί σε περαιτέρω διευκρίνιση της νομικής βάσης της πρότασης και της συμβατότητας των ενδεχομένων απαγορεύσεων από τα κράτη μέλη βάσει του άρθρου 26β με τους κανόνες της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ, το εμπορικό δίκαιο του ΠΟΕ και λοιπές διεθνείς νομικές υποχρεώσεις.

1.3 Το ζήτημα των εθνικών περιορισμών στην καλλιέργεια ΓΤΟ συνδέεται στενά με τα ζητήματα της συνύπαρξης και της ευθύνης για τις ζημιές και τις μη ηθελημένες προσμίξεις που σχετίζονται με ΓΤΟ. Η ΕΟΚΕ φρονεί πως αυτά τα ζητήματα πρέπει κατά συνέπεια να εξετάζονται από κοινού ή με παράλληλες νομοθετικές προτάσεις, στο πλαίσιο μιας πιο ολοκληρωμένης αναθεώρησης του ρυθμιστικού πλαισίου της ΕΕ για τη γεωργική βιοτεχνολογία και σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Συμβουλίου του Δεκεμβρίου 2008 για το περιβάλλον.

1.4 Δεδομένης της χρονικής συγκυρίας της πρότασης της Επιτροπής, ενόψει της τρέχουσας συνολικής εξέτασης του υφιστάμενου νομικού πλαισίου είναι αδύνατο να διατυπωθεί τελική γνώμη για την πρόταση, η οποία μπορεί να εκτιμηθεί επαρκώς μόνο σε σχέση με την τρέχουσα αξιολόγηση του συστήματος έγκρισης και του συνόλου του νομικού πλαισίου. Αυτό βεβαίως δεν πρέπει να καθυστερήσει αδικαιολογήτως τη βελτίωση της τρέχουσας πρότασης.

2. Η πρόταση κανονισμού και το ιστορικό της

2.1 Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) διαθέτει ένα ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο για την έγκριση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών (ΓΤΟ). Οι κανόνες σχετικά με την καλλιέργεια ΓΤΟ ορίζονται στην οδηγία 2001/18/ΕΚ⁽¹⁾ και στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1829/2003⁽²⁾. Ο περιορισμός της καλλιέργειας ΓΤΟ που έχουν ήδη εγκριθεί, επιτυγχάνεται σε επίπεδο κρατών μελών με τη λήψη μέτρων

(1) Οδηγία 2001/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 2001, για τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον και την κατάργηση της οδηγίας 90/220/ΕΟΚ του Συμβουλίου. ΕΕ L 106 της 17.4.2001, σ. 1.

(2) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1829/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, για τα γενετικώς τροποποιημένα τρόφιμα και ζωοτροφές. ΕΕ L 268 της 18.10.2003, σ. 1.

διασφάλισης, τα οποία στηρίζονται σε πρόσθετα επιστημονικά δεδομένα που επιτρέπουν να θεωρηθεί ότι ένας συγκεκριμένος ΓΤΟ συνιστά κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 23 της οδηγίας 2001/18/ΕΚ. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 26α τα κράτη μέλη μπορούν να λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα για την πρόληψη της μη σκόπιμης παρουσίας ΓΤΟ σε άλλα προϊόντα (συνύπαρξη).

2.2 Το Μάρτιο του 2009 το αίτημα της Επιτροπής για άρση των υφιστάμενων εθνικών μέτρων διασφάλισης (στην Αυστρία και την Ουγγαρία) απορρίφθηκε από το Συμβούλιο ελλείψει επιστημονικής τεκμηρίωσης. Το ίδιο συνέβη και σε προηγούμενες ανάλογες ψηφοφορίες του Συμβουλίου, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί πολιτικό αδιέξοδο παρόμοιο με εκείνο που προέκυψε από το σύστημα εξουσιοδότησης. Τον Ιούνιο του 2009 δεκατρία κράτη μέλη⁽³⁾ με κοινή δήλωσή τους απηύθυναν έκκληση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να καταρτίσει προτάσεις, με στόχο η απόφαση για την καλλιέργεια ΓΤΟ να ανήκει στα κράτη μέλη.

2.3 Με βάση τις πολιτικές κατευθύνσεις του κ. Barroso, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με απόφαση της 13ης Ιουλίου 2010 παρουσίασε νομοθετική πρόταση, με την οποία παραχωρείται η δυνατότητα στα κράτη μέλη να αποφασίζουν μόνο τους για την καλλιέργεια ΓΤΟ. Οι προτάσεις της Επιτροπής περιλαμβάνουν μια ανακοίνωση σχετικά με την ελευθερία των κρατών μελών να αποφασίζουν όσον αφορά τις γενετικά τροποποιημένες καλλιέργειες⁽⁴⁾, καθώς και πρόταση κανονισμού για την τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου⁽⁵⁾.

2.4 Νομοτεχνικά, ο κανονισμός προσθέτει ένα νέο άρθρο 26β στην οδηγία 2001/18/ΕΚ. Σύμφωνα με τη ρύθμιση αυτή, τα κράτη μέλη μπορούν να λαμβάνουν μέτρα για τον περιορισμό ή την απαγόρευση της καλλιέργειας ΓΤΟ οι οποίοι έχουν ήδη εγκριθεί σε επίπεδο εσωτερικής αγοράς, στο σύνολο ή σε τμήμα της επικράτειάς τους, εφόσον υφίστανται λόγοι, οι οποίοι δεν σχετίζονται με κινδύνους για το περιβάλλον ή για την ανθρώπινη υγεία, δεν καλύπτονται από το ισχύον σύστημα έγκρισης και συνάδουν με τις Συνθήκες.

2.5 Στόχος της πρότασης κανονισμού είναι η παραχώρηση περισσότερης ελευθερίας στα κράτη μέλη, δυνάμει της αρχής της επικουρικότητας, να αποφασίζουν για την καλλιέργεια ΓΤΟ και η επίτευξη της απαιτούμενης ασφάλειας δικαίου. Η Επιτροπή είναι βέβαιη ότι η πρόταση κανονισμού συνάδει με τους κανόνες της εσωτερικής αγοράς και τις διεθνείς υποχρεώσεις. Επίσης, η Επιτροπή εκτιμά ότι η νέα ρύθμιση δεν αντιβαίνει στο ισχύον σύστημα έγκρισης, απλώς το συμπληρώνει.

2.6 Στις 5 Νοεμβρίου, οι νομικές υπηρεσίες του Συμβουλίου γνωμοδότησαν σχετικά με την επιλογή της νομικής βάσης, τα ενδεχόμενα εθνικά μέτρα και τη συμβατότητα των προτεινόμενων μέτρων με τις συμφωνίες της GATT. Η Νομική Υπηρεσία υποστηρίζει ότι η επιλεγείσα νομική βάση δεν είναι έγκυρη, εγείρει έντονες αμφιβολίες σχετικά με το συμβιβασμό των μέτρων, τα οποία θα μπορούσαν να λάβουν ενδεχομένως τα κράτη μέλη, με τις Συνθήκες ή την GATT, και υπογραμμίζει ότι είναι δύσκολη η υπεράσπιση ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή στον ΠΟΕ ενός μέτρου που υιοθετήθηκε από ένα κράτος ή μια περιφέρεια με βάση ηθικά ή δεοντολογικά κριτήρια. Επιπροσθέτως, οι εν λόγω ανησυχίες επιβεβαιώθηκαν εν μέρει από τη νομική υπηρεσία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η οποία στη γνωμοδότησή της με ημερομηνία 17 Νοεμβρίου 2010 διατύπωσε ανάλογες ανησυχίες σχετικά με τον βαθμό στον οποίο θα ήταν σύμφωνες με τους ενωσιακούς κανόνες της εσωτερικής αγοράς και με το εμπορικό δίκαιο του ΠΟΕ ενδεχόμενες αιτιολογίες για την επιβολή εθνικών περιορισμών που θα βασιζότανταν π.χ. στην ηθική τάξη.

(3) AT, BG, IE, EL, CY, LV, LT, HU, LU, MT, NL, PL και SI.

(4) COM(2010) 380 τελικό.

(5) COM(2010) 375 τελικό.

3. Το ισχύον σύστημα έγκρισης ΓΤΟ

3.1 Η διαδικασία έγκρισης που έχει θεοπισθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο θα πρέπει να διασφαλίζει ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της ζωής και της υγείας του ανθρώπου, της υγείας και της ευημερίας των ζώων, του περιβάλλοντος και των συμφερόντων των καταναλωτών, και ταυτόχρονα την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

3.2 Οι ισχύοντες κανόνες για την έγκριση και τη χρήση ΓΤΟ στηρίζονται σε μια σειρά βασικών (νομικών) αρχών, οι οποίες κατά την άποψη της ΕΟΚΕ θα πρέπει να λαμβάνονται δεόντως υπόψη. Ιδιαίτερα αξίζει να αναφερθούν εδώ οι ακόλουθες:

- μια ανεξάρτητη, επιστημονικά τεκμηριωμένη διαδικασία έγκρισης,
- ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας και του περιβάλλοντος σύμφωνα με την αρχή της πρόληψης,
- η διατήρηση της εσωτερικής αγοράς και η τήρηση των διεθνών υποχρεώσεων,
- η ελευθερία επιλογής και η διαφάνεια σε ολόκληρη την τροφική αλυσίδα,
- η ασφάλεια δικαίου,
- η αρχή της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

3.3 Οι προτάσεις της Επιτροπής θα πρέπει να ληφθούν υπόψη χρονικά και θεωρητικά σε συνδυασμό με την εφαρμογή των συμπερασμάτων του Συμβουλίου του Δεκεμβρίου 2008, τα οποία προωθούν, μεταξύ άλλων, την επανεξέταση του ισχύοντος συστήματος έγκρισης, η οποία αναμένεται να ολοκληρωθεί στα τέλη του 2010. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για τον επαναπροσδιορισμό των κατευθυντήριων γραμμών της ΕΑΑΤ όσον αφορά την αξιολόγηση των πιθανών κινδύνων για την υγεία και το περιβάλλον⁽⁶⁾, για μια έκθεση της Επιτροπής σχετικά με τη βελτίωση της παρακολούθησης του περιβάλλοντος μετά την έγκριση, καθώς και για μια μελέτη σχετικά με τις κοινωνικοοικονομικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις της καλλιέργειας ΓΤΟ. Επιπλέον, θα αξιολογηθεί το νομοθετικό πλαίσιο για τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα και ζωοτροφές, καθώς και για την καλλιέργεια ΓΤΟ. Έως το 2012 θα πραγματοποιηθεί μια ολοκληρωμένη αναθεώρηση του συστήματος έγκρισης ΓΤΟ.

3.4 Επιπρόσθετα, θα πρέπει να αποσαφηνιστεί η σχέση των εθνικών απαγορεύσεων ή περιορισμών της καλλιέργειας ΓΤΟ με τους κανόνες συνύπαρξης, εφόσον τα δύο αυτά ζητήματα συνδέονται στενά και η Επιτροπή επιθυμεί και σε αυτήν την περίπτωση να παραχωρήσει μεγαλύτερη ευελιξία στα κράτη μέλη. Σε αυτό το πλαίσιο, τα συμπεράσματα που διατυπώνονται στην έκθεση της Επιτροπής της 3ης Απριλίου 2009 σχετικά με την εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών για τη συνύπαρξη⁽⁷⁾ έχουν εξαιρετική σημασία.

(6) Βλ. τη δημόσια ακρόαση για το σχέδιο των νέων κατευθυντήριων γραμμών της ΕΑΑΤ που άρχισε στις 12 Νοεμβρίου 2010 και θα συνεχισθεί έως τις 24 Ιανουαρίου 2011,

στην ιστοσελίδα: www.efsa.europa.eu/en/press/news/gmo101112.htm.

(7) COM(2009) 153 τελικό.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Μολονότι η ΕΟΚΕ δεν έχει ακόμη λάβει θέση για την έμπρακτη εφαρμογή των εθνικών απαγορεύσεων της καλλιέργειας ΓΤΟ, ορισμένες απόψεις της θα πρέπει να ληφθούν υπόψη σε σχέση με την υπό εξέταση πρόταση κανονισμού και εξακολουθούν να λειτουργούν ως παρατηρήσεις προς συζήτηση ή προτάσεις.

4.2 Στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της 16ης Δεκεμβρίου 2004⁽⁸⁾, η ΕΟΚΕ διατυπώνει λεπτομερώς τις απόψεις της για τη συνύπαρξη ΓΤΟ, συμβατικών και βιολογικών καλλιεργειών, και υποβάλλει προτάσεις σχετικά με το επίπεδο ρύθμισης. Εξηγεί, μεταξύ άλλων, ότι θα πρέπει να υιοθετηθούν σε εθνικό επίπεδο συγκεκριμένα μέτρα, με τα οποία θα αποφεύγονται οι ετεροδιασταυρώσεις ανάλογα με τις εκάστοτε περιφερειακές συνθήκες, καθώς και περιφερειακοί κανονισμοί για την καλλιέργεια ή την απαγόρευση της καλλιέργειας ΓΤΟ. Επιπλέον, τονίζει την ανάγκη για καθιέρωση ελάχιστων κανόνων συνύπαρξης και ευθύνης σε επίπεδο ΕΕ.

4.3 Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί σε μέτρα για τη διατήρηση προστατευόμενων και περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών. Επίσης, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη μέτρα για την προστασία των περιφερειακών οικονομικών και γεωργικών συμφερόντων, καθώς και λοιπές κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες.

4.4 Η ΕΟΚΕ τονίζει επιπλέον στην εν λόγω γνωμοδότηση ότι οι προϋποθέσεις συνύπαρξης ποικιλούν ανάλογα με τις περιφερειακές συνθήκες, και ιδίως σε περιφέρειες με γεωργία μικρής κλίμακας, η παράλληλη καλλιέργεια ΓΤΟ και μη ΓΤΟ, συμβατική και βιολογική, μοιάζει αδύνατη.

4.5 Σε αυτό το πλαίσιο, η γνωμοδότηση εξετάζει τις δυνατότητες διάθεσης στην αγορά περιφερειακών προϊόντων ποιότητας και εγγυήσεων προέλευσης που αποκλείουν τη χρήση ΓΤΟ, με δεδομένες τις προσδοκίες των καταναλωτών. Για το λόγο αυτό, πολλές περιφέρειες αυτοχαρακτηρίζονται ως ζώνες χωρίς ΓΤΟ. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τις σχετικές περιπτώσεις νομικής αβεβαιότητας, οι οποίες χρειάζονται διευκρινίσεις.

5. Ειδικές παρατηρήσεις και εκκρεμή θέματα

5.1 Κριτήρια μιας πιθανής απαγόρευσης / περιορισμού της καλλιέργειας ΓΤΟ

5.1.1 Με την οδηγία 2001/18/ΕΚ, οι διατάξεις για την έγκριση ΓΤΟ, συμπεριλαμβανομένης της λήψης μέτρων διασφάλισης δυνάμει του άρθρου 23 και συνύπαρξης δυνάμει του άρθρου 26α, εναρμονίστηκαν βάσει του άρθρου 114 της ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 95 της ΣΕΕ) για την εναρμόνιση των νομοθεσιών με στόχο την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς. Με το νέο άρθρο 26β παρέχεται πλέον η δυνατότητα στα κράτη μέλη να απαγορεύουν την καλλιέργεια ΓΤΟ παρά τη σχετική έγκριση σε επίπεδο ΕΕ.

5.1.2 Τίθεται επομένως το ερώτημα κατά πόσο μια εθνική απαγόρευση της καλλιέργειας μπορεί να αποκλίνει από το εναρμονισμένο νομοθετικό πλαίσιο χωρίς να αντιβαίνει στις γενικές αρχές δικαίου της εσωτερικής αγοράς. Μάλιστα, σύμφωνα με πρόσφατη

γνωμοδότηση της νομικής υπηρεσίας του Συμβουλίου⁽⁹⁾, η νομική βάση του άρθρου 114 της ΣΛΕΕ κρίνεται άκυρη δεδομένων των στόχων, του περιεχομένου και του εύρους της πρότασης που αφορά το άρθρο 26β. Ωστόσο, η νομική υπηρεσία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου δεν θέτει εν αμφιβόλω τη χρήση του άρθρου 114 ΣΛΕΕ ως νομικής βάσης για την πρόταση, καθιστώντας κατά τον τρόπο αυτό φανερό ότι υφίστανται αποκλίνουσες νομικές ερμηνείες στο υπό κρίση ζήτημα, οι οποίες θα πρέπει να διασαφηνισθούν και να επιλυθούν.

5.1.3 Η πρόταση κανονισμού δεν περιέχει κανέναν τελικό ή ενδεικτικό κατάλογο με αιτιολογίες, τις οποίες τα κράτη μέλη μπορούν να χρησιμοποιήσουν ως κριτήριο για την απαγόρευση της καλλιέργειας ΓΤΟ. Το άρθρο 26β ορίζει μόνον ότι οι λόγοι πρέπει να είναι διαφορετικοί από εκείνους που αξιολογούνται στο πλαίσιο της διαδικασίας έγκρισης. Επομένως αποκλείονται οι λόγοι που χρησιμοποιούνται κατά την αξιολόγηση των κινδύνων για την υγεία και το περιβάλλον στο πλαίσιο του συστήματος έγκρισης της ΕΕ ή συνδέονται με αυτή. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, η νομική ασφάλεια της πρότασης θα μπορούσε να ενισχυθεί με την ενσωμάτωση στο ίδιο το άρθρο 26β ενδεικτικού (αλλά όχι πλήρους) καταλόγου συγκεκριμένων λόγων που μπορούν να επικαλεστούν τα κράτη μέλη προκειμένου να περιορίσουν ή να απαγορεύσουν την καλλιέργεια ΓΤΟ. Στους λόγους θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν εκτός από δεοντολογικά, ηθικά και θρησκευτικά επιχειρήματα, καθώς και ορισμένα επιχειρήματα κοινωνικοοικονομικού χαρακτήρα. Αυτή η διευκρίνιση στο παράγωγο δικαίο θα χρησιμεύσει ως ειδική διάταξη (*lex specialis*) έναντι των λόγων που παρατίθενται στο άρθρο 36 της ΣΛΕΕ και που αναπτύχθηκαν στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, και συγχρόνως θα βελτιώσει τη συμβατότητα με τους κανόνες της ενιαίας αγοράς και τις διατάξεις της Συνθήκης.

5.2 Ασφάλεια δικαίου

5.2.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η ασφάλεια δικαίου δεν επιτυγχάνεται με μια απλή αναφορά στο πρωτογενές δικαίο. Σε αυτό το πλαίσιο, σκόπιμη είναι η αναφορά στην απόφαση C-165/08⁽¹⁰⁾ του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, σύμφωνα με την οποία μια εθνική απαγόρευση της έγκρισης σπόρων ΓΤΟ δεν συνάδει με τις διατάξεις της ΕΕ. Αυτή η απόφαση καταδεικνύει τη δυσκολία των κρατών μελών να στηριχθούν σε λόγους που δεν αφορούν την προστασία της υγείας και του περιβάλλοντος.

5.2.2 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ωστόσο ότι, δεδομένων των σημερινών νομικών και πολιτικών συνθηκών, η κατάρτιση μιας σαφούς και άρτιας νομικής βάσης θα προσφέρει στα κράτη μέλη αυξημένη ασφάλεια δικαίου έναντι της ισχύουσας κατάστασης. Αυτό ωστόσο μπορεί να επιτευχθεί μάλλον με συγκεκριμένη και λεπτομερή νομική βάση στο παράγωγο δικαίο (ήτοι την οδηγία 18/2001/ΕΚ) παρά με μία αναφορά σε περιθώρια λειτουργίας περιορισμένου και ασαφούς χαρακτήρα λόγω των γενικών κανόνων της εσωτερικής αγοράς.

5.3 Αρμοδιότητα ελέγχου της ΕΑΑΤ – Συνεργασία με τα κράτη μέλη

5.3.1 Για τη διασφάλιση της επιστημονικής βάσης του συστήματος έγκρισης συνιστάται η αναθεώρηση των κατευθυντήριων γραμμών της ΕΑΑΤ όσον αφορά την αξιολόγηση των πιθανών κινδύνων για την υγεία και το περιβάλλον, οι οποίες κατόπιν σύμφωνης γνώμης των κρατών μελών θα πρέπει να έχουν επίσης δεσμευτικό χαρακτήρα. Ως προς αυτό, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την περαιτέρω ανάπτυξη του επιστημονικά τεκμηριωμένου και ανεξάρτητου ελέγχου στο πλαίσιο της διαδικασίας έγκρισης, σύμφωνα με την αρχή της πρόληψης.

⁽⁹⁾ Γνωμοδότηση της νομικής υπηρεσίας του Συμβουλίου, 5/11/2010, 2010/0208(COD), 15696/10.

⁽¹⁰⁾ Απόφαση C-165/08 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Δημοκρατίας της Πολωνίας) του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου της 16ης Ιουλίου 2009.

⁽⁸⁾ ΕΕ C 157 της 28.6.2005, σ. 155.

5.3.2 Η ΕΟΚΕ διερωτάται εάν στο πλαίσιο της επιστημονικής αξιολόγησης των κινδύνων από την ΕΑΑΤ τα κράτη μέλη θα πρέπει να αναμειγνύονται περισσότερο σε συγκεκριμένα θέματα. Η ΕΑΑΤ θεσπίστηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 178/2002⁽¹¹⁾ για την παροχή επιστημονικών συμβουλών για την ασφάλεια των τροφίμων και των ζωοτροφών, λαμβανομένων υπόψη των κινδύνων για το περιβάλλον. Προφανώς οι επιπτώσεις των ΓΤΟ στο περιβάλλον αποτελούν αντικείμενο παρακολούθησης και στα κράτη μέλη. Κάθε κράτος μέλος μπορεί να αναλύσει με μεγαλύτερη ακρίβεια τις περιβαλλοντικές συνθήκες στην επικράτειά του. Τα αποτελέσματα θα πρέπει να επικυρώνονται ακολούθως από την ΕΑΑΤ.

5.3.3 Γενικά, θα πρέπει να καταρτισθούν μεθοδολογικά κριτήρια, με τα οποία θα πρέπει να συνάδουν όλες οι επιστημονικές εργασίες που πραγματοποιούνται από και για λογαριασμό της ΕΑΑΤ. Αυτή η ρύθμιση θα μπορούσε να περιλαμβάνει αξιολογήσεις ομοτίμων και να συμβάλει στη βελτίωση του συντονισμού μεταξύ της ΕΑΑΤ και των κρατών μελών⁽¹²⁾. Η ΕΟΚΕ είναι βέβαιη ότι η ΕΑΑΤ εφαρμόζει τα αυστηρότερα δυνατά, απολύτως επιστημονικά και ανεξάρτητα κριτήρια αξιολόγησης του κινδύνου και ότι είναι επίσης μια ευρωπαϊκή αρχή διεθνώς αναγνωρισμένη. Πρέπει να υπάρξει στενότερη συνεργασία για την ανάπτυξη μεθόδων έρευνας μεταξύ της ΕΑΑΤ, των ερευνητικών ιδρυμάτων, των πανεπιστημίων και των ανεξάρτητων ερευνητών που συμμετέχουν στην αξιολόγηση των κινδύνων στα κράτη μέλη.

5.3.4 Παρά τα προλεγόμενα και για να βελτιωθεί η διαφάνεια και η ποιότητα των διαδικασιών επιστημονικής αξιολόγησης των ΓΤΟ, η ΕΟΚΕ προτείνει μεταρρύθμιση της ΕΑΑΤ ώστε στην επιστημονική ομάδα για τους ΓΤΟ να εκπροσωπούνται όλες οι ομάδες συμφερόντων (καταναλωτές, βιομηχανία, εμπόριο, βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία, συνεταιρισμοί καταναλωτών, διατροφολόγοι, γιατροί κλπ.) και όχι μόνον επιστημονικοί εμπειρογνώμονες.

5.4 Εσωτερική αγορά

5.4.1 Η Επιτροπή είναι πεπεισμένη ότι η δυνατότητα εφαρμογής εθνικών απαγορεύσεων της καλλιέργειας ΓΤΟ δεν διαταράσσει την εσωτερική αγορά των σπόρων, τροφίμων και ζωοτροφών ΓΤΟ. Αυτή η υπόθεση επιδέχεται αμφισβήτησης, εφόσον θα μπορούσε να επέλθει συρρίκνωση του εμπορίου εγκεκριμένων σπόρων ΓΤΟ σε περιοχές ή κράτη μέλη όπου απαγορεύεται η καλλιέργεια, όπως προκύπτει από την υφιστάμενη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου σε ανάλογες υποθέσεις⁽¹³⁾.

5.4.2 Στην παρούσα φάση είναι δύσκολο να εκτιμηθεί κατά πόσο μια απαγόρευση της καλλιέργειας μπορεί να επιφέρει στρεβλώσεις του ανταγωνισμού. Ωστόσο, ελλείπει (ελάχιστων) κανόνων συνύπαρξης

και ευθύνης σε επίπεδο ΕΕ, οι ισότιμοι όροι ανταγωνισμού στους γεωργικούς τομείς που δεν σχετίζονται με ΓΤΟ θα υπονομευθούν. Σε κάθε περίπτωση, η χρήση και το κόστος συνδέονται με τα αναγκαία μέτρα για τη διασφάλιση της συνύπαρξης και θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε κάθε μελλοντική λύση. Από την άλλη πλευρά, η ελευθερία απόφασης για τους ΓΤΟ θα μπορούσε στην καλύτερη περίπτωση να προσφέρει πλεονεκτήματα σε επίπεδο εμπορίας, αφού η διαμόρφωση των τιμών εξαρτάται από τη συμπεριφορά του καταναλωτή.

5.4.3 Τα γενετικά τροποποιημένα φυτά σε σύγκριση με τα συμβατικά φυτά απαιτούν εν μέρει διαφορετικές τεχνικές καλλιέργειας, για παράδειγμα διαφορετικά φυτοφάρμακα. Έτσι, λόγω των αδυναμιών της εσωτερικής αγοράς για τα φυτοφάρμακα, μπορούν να δημιουργηθούν προβλήματα με τη διαδεσιμότητά τους. Το παράδειγμα αυτό φανερώνει την πληθώρα των παραμέτρων, με βάση τις οποίες οι γεωργοί καλούνται να λαμβάνουν αποφάσεις για την παραγωγή τους.

5.5 Κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις

5.5.1 Όσον αφορά τις κοινωνικοοικονομικές επιδράσεις της έγκρισης ΓΤΟ, αξίζει να σημειωθεί η αναμενόμενη έκθεση της Επιτροπής στα τέλη του 2010. Τα στοιχεία της έκθεσης αυτής θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να συμπεριληφθούν στην αξιολόγηση της υπό εξέταση πρότασης, εφόσον για την αιτιολόγηση της απαγόρευσης της καλλιέργειας δυνάμει του άρθρου 26β θα επισημαίνονται πρωτίστως οι επιδράσεις στην οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον. Μέχρι να ολοκληρωθεί η έκθεση, είναι αδύνατος ο σχηματισμός ολοκληρωμένης άποψης επί της πρότασης.

5.5.2 Σε κάθε περίπτωση αξίζει να σημειωθεί ότι ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1829/2003 επιτρέπει πλέον υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις να λαμβάνονται υπόψη σε μεμονωμένους ελέγχους στο πλαίσιο της διαχείρισης κινδύνων λοιποί παράγοντες πέραν όσων αποτελούν κίνδυνο για την υγεία και το περιβάλλον.

5.5.3 Με δεδομένη την έλλειψη στοιχείων για τις επιδράσεις σε επίπεδο οικονομίας και δικαίου του ανταγωνισμού, η πρόταση κανονισμού θα πρέπει να περιλαμβάνει μια ρήτρα αξιολόγησης και η Επιτροπή θα πρέπει να διενεργεί εκ των προτέρων μια αντίστοιχη εκτίμηση αντικτύπου.

5.6 Διεθνείς υποχρεώσεις

5.6.1 Μια σημαντική πτυχή είναι, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η περαιτέρω ενημέρωση σχετικά με την τήρηση των διεθνών υποχρεώσεων, ιδίως στο πλαίσιο του ΠΟΕ/GATT, αλλά και του Πρωτοκόλλου της Καρθαγένης. Εφόσον αναμένεται ότι τα κράτη μέλη, τα οποία επιθυμούν να εφαρμόσουν απαγόρευση της καλλιέργειας ΓΤΟ, θα βασίζονται πλέον στο νέο άρθρο 26β, είναι ιδιαίτερα σημαντικό οι σχετικές αποφάσεις να στηρίζονται σε μια άρτια νομική βάση διεθνούς δικαίου.

(11) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 178/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2002, για τον καθορισμό των γενικών αρχών και απαιτήσεων της νομοθεσίας για τα τρόφιμα, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων και τον καθορισμό διαδικασιών σε θέματα ασφαλείας των τροφίμων. ΕΕ L 31 της 1.2.2002, σ. 1.

(12) Βλέπε προσφυγή Ουγγαρίας κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην υπόθεση T-240/10 αναφ. Amflora.

(13) Βλ. υποθέσεις C-110/05 - Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-142/05 - Mickelson and Roos, C-188/04 - Alfa Vita και C-416/00 - Morellato.

5.6.2 Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία αυτού του θέματος, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη δυσαρέσκειά της για το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν παρέχει περαιτέρω εξηγήσεις για τη συμμόρφωση με τις διεθνείς υποχρεώσεις της ΕΕ. Σε αυτό το πλαίσιο, οι γνωμοδοτήσεις των νομικών υπηρεσιών των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων όσον αφορά τη συμμόρφωση με τον ΠΟΕ θα πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη, και ειδικότερα η πρόσφατη γνωμοδότηση της νομικής υπηρεσίας του Συμβουλίου⁽¹⁴⁾ που εξέφρασε έντονες επιφυλάξεις ως προς το κατά πόσον ενδεχόμενα μέτρα που θα λάβουν τα κράτη μέλη σε σχέση με το νέο άρθρο 26β, όπως προτείνεται από την Επιτροπή, θα είναι σύνομα με τις Συνθήκες ή με την GATT. Επίσης, η νομική υπηρεσία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου διατυπώνει ανάλογες αμφιβολίες σχετικά με τον βαθμό στον οποίο θα ήταν σύμφωνες με τους ενωσιακούς κανόνες της εσωτερικής αγοράς και με το εμπορικό δίκαιο του ΠΟΕ ενδεχόμενες αιτιολογίες που θα βασιζόνταν π.χ. στην ηθική τάξη.

5.7 Ελευθερία επιλογής σε ολόκληρη την τροφική αλυσίδα

5.7.1 Η ελευθερία επιλογής τόσο των παραγωγών και των εμπόρων όσο και των καταναλωτών θα πρέπει να λαμβάνεται δεδντως υπόψη. Κανονικά θα έπρεπε να επιτρέπεται στον παραγωγό ως επιχειρηματία να αποφασίζει ελεύθερα για τις μεθόδους καλλιέργειας. Ομοίως, οι εισαγωγείς και οι έμποροι θα πρέπει να μπορούν να ασκούν τις νόμιμες επαγγελματικές τους δραστηριότητες παρά το προτεινόμενο νέο άρθρο 26β.

5.7.2 Οι εθνικοί περιορισμοί ή η απαγόρευση της καλλιέργειας θα πρέπει επομένως να συνάδουν με τις γενικές αρχές των Συνθηκών, ιδίως τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

5.7.3 Για να έχουν οι καταναλωτές την ελευθερία να επιλέγουν μεταξύ των προϊόντων με ή χωρίς ΓΤΟ απαιτείται ένας αποτελεσματικός μηχανισμός ανιχνευσιμότητας και σήμανσης, αλλά και η αντίστοιχη προσφορά, την οποία αποδέχονται οι καταναλωτές. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να συνεκτιμηθεί ιδιαίτερα η διαθεσιμότητα των προϊόντων σε περιφερειακό επίπεδο. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι οι ευρωπαίοι καταναλωτές πρέπει να έχουν πλήρη επίγνωση του ότι η ενδεχόμενη απαγόρευση της καλλιέργειας ΓΤΟ στην περιφέρεια ή τη χώρα τους δεν θα εμποδίσει το ελεύθερο εμπόριο ΓΤΟ εντός του εδάφους αυτών ούτε θα αναγκάσει τις μαζικές εισαγωγές ζωοτροφών ή τροφίμων ΓΤΟ από τρίτες χώρες με αμφίβολη ανιχνευσιμότητα.

5.8 Αλληλεπίδραση με τα θέματα συνύπαρξης

5.8.1 Γενικός στόχος της συνύπαρξης είναι η αποφυγή της τυχαιάς ανάμειξης συμβατικών ή οικολογικών προϊόντων με γενετικά τροποποιημένα. Με αυτόν τον τρόπο, από τη μια πλευρά διατηρούν οι παραγωγοί και οι καταναλωτές την ελευθερία επιλογής και από την άλλη αποφεύγονται οι οικονομικές ζημιές για τους επιχειρηματίες.

5.8.2 Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, η αποτελεσματική εφαρμογή και διασφάλιση της συνύπαρξης αποτελεί σημαντικό παράγοντα στο ζήτημα της χρήσης ΓΤΟ, στο οποίο εξακολουθούν να υπάρχουν πολλές ασάφειες και απαιτείται περαιτέρω ενημέρωση σε όλα τα επίπεδα, κυρίως σε σχέση με τις μακροπρόθεσμες συνέπειες.

5.8.3 Μια πιθανή απαγόρευση της καλλιέργειας σύμφωνα με την πρόταση της Επιτροπής μπορεί μεν να μειώσει το πρόβλημα της τυχαιάς ανάμειξης ΓΤΟ ή των ετεροδιασταυρώσεων στις οικείες περιοχές, δεν θα πρέπει ωστόσο σε καμία περίπτωση να εμποδίζει τις προσπάθειες ανάπτυξης κανόνων για μια μακροχρόνια συνύπαρξη των διαφόρων μεθόδων καλλιέργειας. Όπως πρότεινε η ΕΟΚΕ το 2004⁽¹⁵⁾, η καθιέρωση σε επίπεδο ΕΕ ελάχιστων κανόνων συνύπαρξης και ευθύνης (ή, εναλλακτικά, η νομική απαίτηση στο άρθρο 26α από τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν τέτοιους κανόνες σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο) θα είναι καθοριστική για τη διασφάλιση της ελευθερίας επιλογής και ισότιμων όρων ανταγωνισμού στο γεωργικό τομέα, καθώς και για τον έλεγχο των κοινωνικοοικονομικών συνεπειών της καλλιέργειας ΓΤΟ. Αυτό θα είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις παραμεθόριες περιφέρειες.

5.8.4 Εάν η χάραξη των κανόνων συνύπαρξης έπρεπε να πραγματοποιείται περισσότερο σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, η ανταλλαγή γνώσεων και ορθών πρακτικών θα είχε ακόμη μεγαλύτερη σημασία. Το έργο του ευρωπαϊκού γραφείου συνύπαρξης θα πρέπει να προσανατολίζεται προς αυτήν την κατεύθυνση και οι εμπλεκόμενοι φορείς θα πρέπει να συμμετέχουν αντίστοιχα σε όλα τα επίπεδα.

5.8.5 Επιπλέον, αναπάντητα παραμένουν τα ερωτήματα για την οριακή τιμή των ΓΤΟ σε σπόρους, καθώς και για την αντίστοιχη τιμή μη εγκεκριμένων ΓΤΟ, όταν πραγματοποιούνται εισαγωγές στην ΕΕ (αυτό αφορά κυρίως τις ζωοτροφές). Αυτά τα ερωτήματα θα πρέπει να απαντηθούν από την Επιτροπή και θα πρέπει να καταβληθούν άμεσα προσπάθειες για την εφαρμογή των προτάσεών της.

5.9 Διασυνοριακές υποθέσεις και θέματα ευθύνης

5.9.1 Επιπλέον, ασαφείς παραμένουν οι κανόνες περί ευθύνης σε περίπτωση τυχαιάς ανάμειξης με ΓΤΟ, ιδίως σε περιπτώσεις μόλυνσης πέρα από τα εθνικά σύνορα ενός κράτους. Επί του παρόντος δεν υπάρχουν αμοιβαίες υποχρεώσεις ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ γειτονικών κρατών μελών για τα σημεία καλλιέργειας ΓΤΟ. Επομένως, η ανταλλαγή πληροφοριών συνήθως οφείλεται μόνο σε προσωπικές επαφές.

5.9.2 Μια πρόταση θα μπορούσε να είναι η εξής: τα κράτη μέλη, στις παραμεθόριες περιοχές των οποίων καλλιεργούνται ΓΤΟ, θα είναι υποχρεωμένα να δημοσιεύουν στο διαδικτυο τις σχετικές πληροφορίες και στη γλώσσα των γειτονικών κρατών. Ένα τέτοιο μέτρο θα μπορούσε ενδεχομένως να διευκολύνει την έγερση αξιώσεων πέραν των εθνικών συνόρων, σε περίπτωση τυχαιάς ανάμειξης με ΓΤΟ και επακόλουθης οικονομικής ζημίας.

5.9.3 Η προσθήκη του πρωτοκόλλου της Καρθαγένης, η οποία ψηφίστηκε στις 12 Οκτωβρίου 2010, θα επιφέρει μια σημαντική βελτίωση: τη θέσπιση κοινών κανόνων περί ευθύνης και αποκατάστασης της ζημίας για τη βιοποικιλότητα κατά τις διασυνοριακές μεταφορές. Η εφαρμογή των εν λόγω υποχρεώσεων θα πρέπει να επέλθει χωρίς καθυστέρηση.

⁽¹⁴⁾ Γνωμοδότηση της νομικής υπηρεσίας του Συμβουλίου, 5/11/2010, 2010/0208(COD), 15696/10.

⁽¹⁵⁾ EE C 157 της 28.6.2005, σ. 155.

5.9.4 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι θα πρέπει να εξετασθεί ο βαθμός στον οποίο οι ελάχιστοι ευρωπαϊκοί κανόνες δεσμευτικού χαρακτήρα σε θέματα συνύπαρξης και ευθύνης (ή, εναλλακτικά, η νομική απαίτηση στο άρθρο 26α από τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν τέτοιους κανόνες σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο) θα μπορούσαν τουλάχιστον για τις παραμεθόριες περιοχές των κρατών μελών να ισχύουν υποχρεωτικά και να περιορίσουν τους κινδύνους ευθύνης ιδιωτικού

δικαιού, καθώς και να αποσαφηνίσουν επίμαχα θέματα μεταξύ των κρατών μελών. Η ΕΟΚΕ τονίζει τον επείγοντα χαρακτήρα αυτών των κανόνων περί ευθύνης, καθώς αυτή τη στιγμή οι ασφαλιστικές εταιρείες συνεχίζουν να αρνούνται την ασφαλιστική κάλυψη ζημιών που σχετίζονται με ΓΤΟ, ενώ το ισχύον καθεστώς περιβαλλοντικής ευθύνης στην ΕΕ βάσει της οδηγίας 2004/35/ΕΚ δεν παρέχει επαρκή κάλυψη για αυτό το είδος ζημιών.

Βρυξέλλες, 9 Δεκεμβρίου 2010

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παρά το γεγονός ότι συγκέντρωσε τουλάχιστον το ένα τέταρτο των ψήφων, το ακόλουθο απόσπασμα διαγράφηκε λόγω της σχετικής τροπολογίας που υιοθετήθηκε κατά τη σύνοδο ολομέλειας:

Σημείο 5.8.5

Η λύση για τα χαμηλά επίπεδα μη εγκεκριμένων ΓΤΟ θα πρέπει να είναι τεχνική: ένα κατώτατο όριο παρουσίας, το οποίο να ισχύει τόσο για τις ζωοτροφές όσο και για τα τρόφιμα.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Υπέρ: 83

Κατά: 79

Αποχές: 29
